

Grmičev dialoški duh v pokoncilskem ekumenizmu

Fanika Krajnc-Vrečko*

Potrjeno – Accepted: 29. 9. 2023 | Objavljeno – Published: 30. 11. 2023

1.01 Izvirni znanstveni članek
UDK 929Grmič V.:27-675

Fanika Krajnc-Vrečko: Grmičev dialoški duh v pokoncilskem ekumenizmu. Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 94=59(2023), 2–3, str. 167–177

Razprava osvetljuje Grmičev dialoški duh, ki se kaže med drugim tudi v njegovem razumevanju ekumenizma in iskanju poti v ekumenskem dialogu. Ekumenizem sprejema kot možnost dialoga in komunikacije med predstavniki drugih krščanskih cerkva kot enakovrednimi partnerji, ki jim je skupno iskanje resnice po različnih poteh, vendar k istemu cilju in enemu Bogu.

Ključne besede: Vekoslav Grmič, ekumenizem, vera, teološka antropologija.

1.01 Original Scientific Article
UDC 929Grmič V.:27-675

Fanika Krajnc-Vrečko: The dialogical spirit of Grmič in post-conciliar ecumenism. Review for History and Ethnography, Maribor 94=59(2023), 2–3, pp. 167–177

The discussion highlights Grmič's dialogical spirit, which is evident in his views on ecumenism and his efforts towards finding a way forward in ecumenical dialogue. Grmič sees ecumenism as an opportunity for communication and dialogue between representatives of various Christian churches. He believes that everyone involved in the dialogue should be considered as equal partners, sharing the search for truth through different paths, but towards the same goal and the same God.

Keywords: Vekoslav Grmič, ecumenism, faith, theological anthropology.

* dr. Farnika Krajnc-Vrečko, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta, Teološka knjižnica Maribor (upk.), Sokolska ul. 38, 2000 Maribor, fanika.vrecko@gmail.com

UVOD

Pri poznavanju Grmičevega znanstvenega dela predvsem v njegovem zgodnjem obdobju opazimo dovršen del razprav, ki se nanašajo na ekumenizem in ekumenski dialog, zato je smiselno osvetliti njegov odnos do tega vprašanja znotraj krščanstva, še posebej zato, ker sodi med vodilne slovenske teologe, ki so z velikim navdušenjem spremljali Drugi vatikanski cerkveni zbor (1962–1965) ter uresničevali in v življenje vnašali njegove sklepe. S koncilskim odlokom o ekumenizmu (UR) je Cerkev na novo vzpostavila dialog znotraj krščanskih cerkva, kar je profesor Grmič s svojim dialoškim načinom razmišljanja kmalu poosebil in se v mnogih razpravah opredelil do ekumenskega dialoga. Kot profesor in predstojnik katedre za dialog na Teološki fakulteti v Ljubljani je teološko utemeljeval nujnost dialoga med ločenimi brati v katoliških, pravoslavnih in v evangeličanskih Cerkvah. Kot mariborski pomožni škof je imel svetel vzor za ekumenski dialog v svojem škofu Maksimilijanu Držečniku, koncilskem škofu, ki je med drugim vodil ekumensko komisijo pri Škofovski konferenci Jugoslavije in aktivno sodeloval na ekumenskih srečanjih. Kot vodja Oddelka Teološke fakultete je po oživitvi teološkega študija v Mariboru leta 1968 Grmič spremljal in spodbujal ekumenska prizadevanja ožjega kroga sodelavcev, ki so organizirali medfakultetne ekumenske simpozije med zagrebško, beograjsko in ljubljansko teološko fakulteto, ter na teh simpozijih tudi aktivno sodeloval. V razpravah o ekumenizmu, ki jih je objavljaval v Bogoslovnem vestniku, zborniku V edinosti, Znamenju in v drugih publikacijah, pa je utemeljeval teološka vprašanja znotraj ekumenskega dialoga in nujnost tega v sodobnem teološkem pluralizmu.

TEOLOŠKA UTEMELJITEV DIALOGA Z LOČENIMI BRATI

V prvi objavljeni razpravi o ekumenizmu teološko utemeljuje dialog z ločenimi brati. Še preden ga je mariborski škof Maksimilijan Držečnik imenoval za svojega pomožnega škofa, je kot profesor na Teološki fakulteti že razpravljaval o nujnosti dialoga med krščanskimi cerkvami.¹ Kmalu po izidu koncilskega Odloka o ekumenizmu je tega predstavil v Bogoslovnem vestniku. Zavedal se je razdvojenosti med nekaterimi pripadniki različnih krščanskih cerkva, zato je bil prepričan, da je nujno čim boljše teološko utemeljiti dialog z ločenimi brati, ker bi se sicer lahko zgodilo, da bi ta dialog zvođenel in bi kljub največji vnemi ne obrodil zaželenega sadu.

¹ Avguštin Lah, 2019. Vekoslav Grmič učitelj resnice in iskalec Resnice, 123.

»Le s pomočjo teološke utemeljitve bomo namreč spoznali v okviru božjih dimenzij naravnost kontradiktorni značaj razdvojenosti med kristjani. Uvideli bomo, kako velika je dolžnost slehernega kristjana, da stori vse, kar more, da nastane med kristjani vzdušje iskrenega in koristnega dialoga, ki bo nujno vodil k edinosti. Kolikor se bomo pri tem naslanjali na sv. pismo in skupne temeljne verske resnice, bomo govorili z ločenimi brati kar najpopolnejšo skupno govorico.«²

Ko razmišlja o dialogu z ločenimi brati v drugih krščanskih cerkvah (v pravoslavni in protestantskih cerkvah), izhaja iz teorije dialoga, ki v bistvu pomeni prijateljski pogovor, katerega namen je medsebojno spoznavanje in medsebojna obogatitev v duhovnem pogledu. Da pa bi se mogli medsebojno resnično spoznavati, tako je prepričan Grmič, je najprej potrebno jasno lastno prepričanje in pripravljenost za sprejemanje resnice, kakršnakoli je, četudi je pri tem treba spremeniti lastna stališča. Za razumevanje ekumenskega dialoga uporablja smernice v koncilskem Odloku o ekumenizmu in poleg tega tudi v drugih koncilskih dokumentih, kot so Dogmatična konstitucija o Cerkvi, okrožnica »*Ecclesiam suam*«, dela koncilskih papežev Janeza XXIII. in Pavla VI. in sploh v duhu 2. vatikanskega koncila (Koncilski dokumenti 1967). Teološko gledano je dialog z ločenimi brati odraz in nadaljevanje dialoga Boga s človeštvom po Kristusu v Svetem Duhu, zato Grmič teološko utemeljuje dialog v treh izhodiščih, in to kot trinitarični, kristološki in ekleziološki princip.

– Najgloblja, trinitarična osnova in utemeljitev dialoga med kristjani se razkriva v tem, da je Kristus postal deležen človeške narave, da bi mi postali deležni njegove božje narave, da bi v našem življenju prihajalo do izraza božje življenje in bi v naših medsebojnih odnosih prihajali do izraza odnosi med tremi božjimi osebami.³

Grmič poudarja, da je nauk o troedinem Bogu največja in osrednja krščanska skrivnost, zato nas vse kristjane mora navdajati sveto spoštovanje in ponižnost, ko gre za spoznavanje te velike resnice naše vere in obenem tudi vseh drugih resnic, ki so tako ali drugače z njo povezane. Ta resnica in poglobljanje vanjo nas navaja k odprtosti, ki je pogoj dialoga, pogovora s sočlovekom. Pravzor dialoškosti je v odnosu med tremi božjimi osebami, kjer se dogaja sprejemanje in dajanje, zato je tudi odnos do sočloveka in odnos znotraj pripadnikov krščanskih cerkva nujna resničnost zaradi deležnosti v odprtosti za Boga.

»Način, kako nas nebeški Oče objektivno in subjektivno po Kristusu v Svetem Duhu s seboj povezuje, je za nas prav tako opomin k medsebojni ljubezni, k medsebojnemu razumevanju, k medsebojni pomoči in končno k

² Vekoslav Grmič, 1966. Teološka utemeljitev dialoga, 95.

³ Vekoslav Grmič, 1966. Teološka utemeljitev dialoga, 96.

edinosti.«⁴ Trinitarično utemeljitev dialoga Grmič neposredno navezuje na kristološko, saj se tudi Odlok o ekumenizmu sklicuje na to, da je »Oče poslal na svet edinorojenega božjega Sina, ki je postal človek, da bi z odrešenjem ves človeški rod obnovil in združil v eno« (UR 2).⁵

– V kristološki utemeljitvi dialoga se Grmič sklicuje na sv. Pavla, ki govori o strankarstvu in sporih med kristjani ter roti brate, naj bodo popolni v enem duhu (2 Kor 1,10). Vsi naj bi bili svetišče Sv. Duha (Rim 6,11) in med seboj ter z Bogom spravljani (Kol 1,21). Najti Kristusa, tako Grmič, »pomeni najti brata v Kristusu, torej začeti z njim dialog. Kristusovo odrešilno delo nas namreč uči, kako naj se sklonimo k bratu, kako naj upoštevamo razumevanje njegovih verskih resnic, in načine, kako skuša brat v sebi upodobiti veliki in nikoli popolnoma dosegljivi vzor – Kristusa«.⁶ Ta živi v Cerkvi in v njej nadaljuje svoje odrešilno delo, zato je v teološkem razumevanju dialoga med ločenimi brati treba iskati tudi ekleziološko razumevanje le-tega.

– Ekleziološka utemeljitev dialoga znotraj krščanskih cerkva je po Grmiču razvidna iz velikoduhovniške molitve, ko je Kristus ustanovil eno Cerkev in je pri zadnji večerji molil za edinstvo vernikov (Jn 17,11 sl). V odnosu do drugih krščanskih cerkva se moramo danes globoko zavedati razlike med objektivno in subjektivno svetostjo Cerkve. Nemogoče se je v spoznavnem pogledu približati polnosti Kristusove resnice, ne da bi se ozirali na brate, ki se iskreno poglobljajo v isti Kristusov nauk kakor mi in so zaradi specifičnih naravnih pogojev ter darov od zgoraj, ki jih Bog deli, kakor hoče in komur hoče, prišli morda v nekem smislu do popolnejših spoznanj iste božje resnice.⁷

Teološko utemeljitev dialoga z ločenimi brati sklene z mislijo, da smo ga dolžni vsestransko razviti, saj bomo s tem izpričali svojo zvestobo Kristusu in Cerkvi ter potrdili svojo vnemo za spoznanje popolne resnice in gorečnost za polnost življenja po Kristusovem zgledu. Prej ali slej se bomo tako srečali z brati in tudi zedinili, kakor želi in hoče Kristus, kar je končno namen dialoga med kristjani. Da bi to dosegli, je treba veliko moliti in prositi Svetega Duha za ta dialog in za ekumensko delo sploh. »Sveti Duh je poosebljena božja ljubezen in zato je njegovo delovanje zanesljiva luč in moč za dialog med kristjani.«⁸

Po teološki utemeljitvi dialoga, ki ga postavlja na trinitarično, kristološko in ekleziološko izhodišče, se Grmič vpraša, koliko smo sploh še sposobni gojiti ekumenski dialog v sodobnem svetu. Pri tem se sklicuje na sodobnika,

⁴ Vekoslav Grmič, 1966. Teološka utemeljitev dialoga, 97.

⁵ Odlok o ekumenizmu, 1966, 36.

⁶ Vekoslav Grmič, 1966. Teološka utemeljitev dialoga, 98.

⁷ Vekoslav Grmič, 1966. Teološka utemeljitev dialoga, 101.

⁸ Vekoslav Grmič, 1966. Teološka utemeljitev dialoga, 102.

nemškega teologa Hansa Künga,⁹ avtorja znamenitega Weltethosa, ki opozarja teologe na njihovo dolžnost v službi človeku. »Če hoče teologija svojo nalogo, da služi ljudem in cerkvam, izpolniti, si mora prizadevati, da pokaže v skladu s svojimi teoretičnimi utemeljitvami teološko odgovorne rešitve za prakso.«¹⁰ Rešitve za prakso pa je mogoče najti v temeljitem poznavanju teoloških osnov, ki jih Grmič predstavi v svoji naslednji razpravi, objavljeni prav tako v Bogoslovnem vestniku.

TEOLOŠKE OSNOVE EKUMENSKEGA DIALOGA

V ekumenskem dialogu sta, kot v vsakem dialogu sploh, nujno potrebni dve sestavini: poslušanje ali splošno sprejemanje in govorjenje ali dajanje. Vendar Grmič ponovno trdi, da resnično posluša in sprejema lahko le tisti, ki nekaj ve o stvari, o kateri teče pogovor, kdor ima svoje poglede nanjo jasne, kdor ima jasno svoje stališče in resnično odprtost za nova spoznanja. »Teološko gledano je dialog odsev človekove bogopodobnosti, to je njegove podobnosti z Bogom, ki je trooseben in tudi sam ogovarja človeka oziroma se z njim razgovarja, v čemer je bistvo razodetja. Pripravljenost za dialog je odgovor na božji ogovor.«¹¹ V tem duhu je mogoče razumeti ekumenski dialog in ekumensko prizadevanje, ki si nikakor ne moreta prizadevati za uniformirano rimskokatoliško Cerkev sedanjosti, temveč za cerkev prihodnosti, ki bo »harmonična polifonična enotnost krščanstva in kot takšna edina Kristusova Cerkev«.¹²

S praktičnega vidika Grmič loči različne vrste ekumenskega dialoga.

- »Dialog je lahko neposredno v službi prizadevanja za edinost kristjanov ali samo posredno, kolikor je njegov predmet bolj edinost krščanstva ali edinost človeštva, kolikor gre bolj za verske, krščanske zadeve ali pa bolj za občečloveška vprašanja.
- Ekumenski dialog je lahko doktrinalen ali praktičen, kolikor ima za predmet nauk ali prakso.
- Lahko je duhoven, kolikor gre za duhovni ekumenizem, ali dejaven, kolikor imamo pred očmi načrtno delo za edinost kristjanov.

⁹ V okviru mednarodnega medreligijskega simpozija *Verstva v dialogu s sodobno kulturo*, ki ga je v sklopu EPK organizirala teološka fakulteta v Mariboru, je Hans Küng 28. junija 2012 predaval na mariborski pravni fakulteti o vrednotah v Evropski uniji. S tem njegovim prvim obiskom Slovenije je bila povezana ustanovitev Gibanja svetovni etos Slovenija in podpis deklaracije o svetovnem etosu. <http://www.svetovnietos.si/potihem-je-odsel-veliki-mislec-in-humanist-hans-kung/>.

¹⁰ Hans Küng, 1969. *Mut zum ökumenischen Experiment*, 249.

¹¹ Vekoslav Grmič, 1976. *Teološke osnove ekumenskega dialoga*, 303.

¹² Prav tam.

- Končno je lahko dialog uraden, institucionalen ali bolj zaseben, glede na to namreč, kdo ga vodi, kdo se razgovarja in kako.
- Gotovo pa ima vsak kristjan dolžnost, da vodi ekumenski dialog življenja tam, kjer živi in se srečuje z drugimi kristjani, da sam živi vzorno krščansko življenje in se uči od drugih, da bi tako sam in drugi z njim postali bolj podobni Kristusu.«¹³

Teološke osnove ekumenskega dialoga ponovno utemeljuje v tinitaričnem, kristološkem in eklezialnem principu in izraža prepričanje, da so vse krščanske cerkve že na poti k edinosti, ki je edinost v Kristusu in zanesljivejša pot do občestva z Bogom, čeprav jih ločujejo nekateri različni pogledi na to pot.

Ko omenja različne sodobne teologije, mednje uvrsti tudi sekularni, politični in revolucionarni ekumenizem, ki nimajo veliko skupnega z vprašanji verovanja, vendar skupaj z Y. Congarjem in K. Rahnerjem pritrjuje zahtevi po skupni službi svetu v imenu pravičnosti zaveze in Kristusove ljubezni ter takšnem evangelijskem oznanjevanju o Bogu Jezusu Kristusu, da ga bo današnji poganski svet razumel in sprejel.¹⁴

EKUMENSKI SIMPOZIJI

Omenili smo že medfakultetne ekumenske simpozije na področju nekdanje Jugoslavije, ki so jih organizirale teološke fakultet vsaki dve leti od leta 1974 do 1990.¹⁵

Na prvem medfakultetnem jugoslovanskem ekumenskem simpoziju leta 1974 v Mariboru je predaval o *Evharistiji in oznanjevanju*, pri čemer je izpostavil pomen povezovanja obeh resničnosti v dušnopastirskem delovanju Cerkve in hkrati nakazal nujnost sodelovanja na ekumenskem področju: »Gre namreč za bistvene stvari krščanskega verovanja in za poglede, ki nas kristjane med seboj družijo, ne pa ločujejo.«¹⁶ Na naslednjem simpoziju leta 1976 v Lovranu je predaval o *Prednostih in težavah sodobne evangelizacije – teološko pastoralni vidik*. Izpostavil je pomen teološke govornice, o kateri tudi sicer pogosto piše v svojih razpravah, ki se mora vedno prilagajati sodobnemu človeku, še posebej v času sekularizacije in sekularizma, čemur smo priča tudi v sedanjem času. O ekumenski razsežnosti evangelizacije pa je zapisal: »Če so namreč Cerkve resnično žive in je njihovo poslanstvo v takšnih razmerah res

¹³ Vekoslav Grmič, 1976. Teološke osnove ekumenskega dialoga, 305.

¹⁴ Vekoslav Grmič, 1976. Teološke osnove ekumenskega dialoga, 310.

¹⁵ Fanika Krajnc-Vrečko, 2014. 140 let ekumenskih simpozijev.

¹⁶ Vekoslav Grmič, 1974. Evharistija in oznanjevanje, 123.

dejavno ali hoče to biti, potem morajo nastopiti nujno v duhu ekumenskega sodelovanja in upoštevati hierarhijo resnic, kar se tiče vsebine oznanila.«¹⁷

Na tretjem ekumenskem simpoziju v Arandelovcu leta 1978 je sodeloval s predavanjem *Krščansko pojmovanje edinosti in medsebojne odvisnosti človeka in sveta*. Ko razmišlja o kristjanih, ki živijo v njegovem času, zapiše preroške besede, ki bi jih lahko izrekli tudi za današnje verujoče: »Verni ljudje, kristjani, se čutijo večkrat tujci v tem svetu, saj se uveljavljajo raznovrstni nazori v njem, ki so jim vsaj navidezno popolnoma nasprotni.«¹⁸ Ta ugotovitev mu služi za izhodišče razmišljanja o edinosti in medsebojni odvisnosti človeka in sveta, v katerem živi. V svetu, kjer vladajo različni politični sistemi, verska prepričanja in družbeni nazori, vidi možnost, da je tak svet lahko kljub vsemu pluralizmu na nek način enoten:

»Bog je naš skupni oče, Kristus je odrešenik vseh, vsi ljudje so si med seboj bratje in sestre in vsak človek se lahko uresniči le po brezpogojni ljubezenski službi drugemu. ... Vse, kar delamo, mora končno biti v službi 'dovršitve zemlje in človeštva'. Iti nam mora predvsem za vrednote človeškega dostojanstva, bratskega občestva in svobode, za kraljestvo resnice in življenja, kraljestvo svetosti in milosti, kraljestvo pravičnosti, ljubezni in miru (CS 39,1-3).«¹⁹

Na četrtem ekumenskem simpoziju leta 1980 v Ljubljani je bil v vlogi gostitelja, hkrati pa dejavno sodeloval s koreferatom z naslovom *Vpliv sodobne teologije na duhovno življenje pri nas*. Kasneje se je še udeleževal ekumenskih simpozijev, vendar na njih ni več aktivno sodeloval. Je pa s svojimi prispevki v ekumenskem zborniku *V edinosti* nadalje razmišljal o ekumenizmu in ekumenskem gibanju pri nas, ki je nekako izgubljalo začetni zagon.

Tako je v prispevku *Nekaj osnovnih spoznanj o ekumenizmu* leta 1983 ugotavljal: »Morda smo si zedinjenje zamišljali preveč preprosto in smo prav zaradi tega pričakovali, da se bodo nenadoma pokazali vidni uspehi ekumenskega dela in prizadevanja.«²⁰ Vzrok za to, da je ekumensko delo nekako zastalo, je videl v stoletnem oddaljevanju v razmišljanju med različnimi cerkvami ter v monolitnosti institucij, ki se »zapirajo vase in si tem bolj prizadevajo za monolitnost, čim bolj so ogrožene.«²¹ Rešitev za nadaljnja ekumenska prizadevanja je videl v tem, da se nikoli ne smemo zadovoljiti s tem, kar smo že dosegli, in da ne pozabimo na tisto, kar je bistveno. »Za kakšno edinost konec koncev gre, to vprašanje prepustimo Bogu ... Ne pozabimo, da je vera pred-

¹⁷ Vekoslav Grmič, 1977. Prednosti in težave sodobne evangelizacije, 89.

¹⁸ Vekoslav Grmič, 1979. Krščansko pojmovanje edinosti, 97.

¹⁹ Vekoslav Grmič, 1979. Krščansko pojmovanje edinosti, 110.

²⁰ Vekoslav Grmič, 1983. Nekaj osnovnih spoznanj, 48.

²¹ Prav tam.

vsem življenje po evangeliju, da gre tedaj predvsem za edinost v življenju, ne pa toliko v besedah, ki tako ne morejo v polni meri izraziti skrivnosti Boga in vsega, kar je z njim povezano.«²²

SLOVENSKI PROTESTANTIZEM

V svoji kritični a dialoški in ekumensko naravnani drži do pojavov v sodobni Cerkvi se je soočal tudi s pojavi v protestantizmu 16. stoletja in nekaj svojih razprav namenil Primožu Trubarju; sistematično je predstavil Luthrovo teologijo 16. stoletja in osvetlil nekatere temeljne Luthrove premise, na katerih temelji sodobna protestantska teologija. V raziskovanju reformacije se je pridružil raziskavam svojega ožjega sodelavca Jožeta Rajhmana, ki je v slovenskem prostoru podrobneje raziskoval delo in življenje slovenskih reformatorjev 16. stoletja, ter ga danes imenujemo vodilnega slovenskega trubarologa.

Ko je Grmič skušal sistematično opredeliti Trubarjevo teologijo, je pri njem iskal principe teološke misli in jih povzel v luči Trubarjeve osebnosti, njegovih ciljev in motivov, ki so ga vodili pri delu. Izpostavil je biblični, antropocentrični, dialoško ekumenski, kritično reformni ter duhovniški princip v Trubarjevem delu, ki je bilo, kot pravi Grmič, deloma pod vplivom drugih reformatorjev, deloma pa ga je odlikovala njegova samostojna teološka misel.²³

V teološki predstavitvi augsburške veroizpovedi leta 1980 Grmič razpravlja o temeljnem dokumentu, ki se nanaša na evangeličane in katoličane. Pri tem poudarja pomen veroizpovedi sploh, ki so v bistvu norme verovanja in kažipoti k Bogu. V njih odseva delovanje Božjega duha v Cerkvi in veroizpovedi odgovarjajo na potrebe in znamenja časa. V tem duhu je nastal tudi dokument augsburške veroizpovedi, ki je odgovor na znamenja časa v 16. stoletju, vendar je živ še danes. Omeniti moramo še dve pomembni Grmičevi razpravi o Luthru in njegovi teološki misli, ki sta izšli leta 1983 v reviji *Znamenje: Temeljni poudarki Luthrove teologije* (1983a) in *Pogled sodobnega katoliškega teologa na Luthra* (1983b). Kljub oddaljenosti objave obeh razprav se zdi Grmičevo razmišljanje povsem sodobno. Grmič pri Luthru išče tiste vsebine njegove teološke misli, ki bi jih lahko prav tako pripisali avtorju samemu. O Luthru je zapisal, da je kljub pomanjkljivostim globoko zasidran v veri, cerkveni oče protestantizma, ki mu je šlo predvsem za človeka in ki je znotraj Cerkve, tudi katoliške, s svojo teološko mislijo sprožil plaz, ki je v stoletjih spremenil celotno krščansko teološko misel. Obe razpravi moremo uvrstiti med redke tehtne teološke razprave o reformatorju Luthru, ki so izšle pri nas.

²² Vekoslav Grmič, 1983. Nekaj osnovnih spoznanj, 52–53.

²³ Vekoslav Grmič, 1995. Prinzipien von Trubers theologischen Denken, 251–257.

SKLEP

Grmičev dialoški duh se kaže tudi v njegovem razumevanju ekumenizma in iskanju poti v ekumenskem dialogu. Zavrača tako imenovani ekumenski aktivizem in išče teološke osnove ekumenskega dialoga, ki jih najde v Svetem pismu, nauku cerkvenih očetov in v izročilu Drugega vatikanskega cerkvenega zbora. Ekumenizem sprejema kot možnost dialoga in komunikacije med enakovrednimi partnerji, ki jim je skupno iskanje resnice po različnih poteh, vendar k istemu cilju. Kot nesporna avtoriteta svojega časa si prizadeva za dialog s predstavniki drugih krščanskih cerkva, saj verjame, da so različne veroizpovedi samo norme verovanja in kaŕipot k enemu Bogu. Vse pomenijo odločitve za Boga, za Kristusa, človeka postavljajo v boŕjo bliŕino, v stik z Bogom, ki se razodeva. V sodobno razumevanje sveta in Cerkve vnaša teŕnjo po strpnosti in razumevanju vsega, kar imajo krščanske cerkve skupnega, in ne izpostavljanja tega, kar jih ločuje. Ekumenski dialog postavlja v kontekst medsebojnega spoznavanja in medsebojne obogatitve v duhovnem pogledu. Da pa bi se mogli medsebojno resnično spoznavati, sta najprej potrebna jasno lastno prepričanje in pripravljenost za sprejemanje resnice, kakršnakoli je, četudi je pri tem treba spremeniti lastna stališča. V tem je Grmičeva misel še vedno ŕiva in aktualna, predvsem v današnjem razdvojenem druŕbenem in idejnem slovenskem in evropskem prostoru.

KRATICE IN OKRAJŠAVE

EPK – Evropska prestolnica kulture

GS – Gaudium et spes, Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu

UR – Unitatis redintegratio, Odlok o ekumenizmu

REFERENCE

- Grmič, Vekoslav. 1966. Teološka utemeljitev dialoga z ločenimi brati. *Bogoslovni vestnik* 26: 95–103.
- . 1976. Teološke osnove ekumenskega dialoga danes. *Bogoslovni vestnik* 36:301–313.
- . 1974. Evharistija in oznanjevanje. *V edinosti* 115–123.
- . 1977. Prednosti in teŕave sodobne evangelizacije. *V edinosti* 76–90.
- . 1979. Krščansko pojmovanje edinosti in medsebojne odvisnosti človeka in sveta. *V edinosti* 97–110.
- . 1983. Nekaj osnovnih spoznanj o ekumenizmu. *V edinosti* 48–53.

- –, 1983a. Temeljni poudarki Luthrove teologije. *Znamenje* 16: 355–362.
- –, 1983b. Pogled sodobnega katoliškega teologa na Luthra. *Znamenje* 16: 501–508.
- –, 1995. »Prinzipien von Trubers theologischen Denken.« *V Ein leben zwischen Leibach und Tübingen. Primus Truber und seine Zeit*, hrsg. Rolf-Dieter Kluge, 251–257. München: Otto Sagner.

Koncilski dokumenti. 1967. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.

Krajnc-Vrečko. 2014. 40 let ekumenskih simpozijev: Maribor 1974 – Maribor 2014. Katalog razstave. Maribor: Teološka knjižnica.

Küng, Hans. 1969. Mut zum ökumenischen Experiment. *Concilium* 5: 249–250.

Lah, Avguštin. 2019. Vekoslav Grmič učitelj resnice in iskalec Resnice v vsestranskem dialogu. *Stoletni sadovi: prispevek dogmatične teologije na stoletnem drevesu Teološke fakultete Univerze v Ljubljani*. (Znanstvena knjižnica 72.) Ljubljana: Teološka fakulteta. 119–144.

Odlok o ekumenizmu 1966. *Koncilski dokumenti 1967*. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.

Sveto pismo: slovenski standardni prevod. 1996. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.

Štrubelj, Zvone. 2021. Po tihem je odšel veliki mislec in humanist Hans Küng. <http://www.svetovnietos.si/potihem-je-odsel-veliki-mislec-in-humanist-hans-kung/> (pridobljeno 2. septembra 2023)

GRMIČEV DIALOŠKI DUH V POKONCILSKEM EKUMENIZMU

Povzetek

Vekoslav Grmič je vnašal s svojo dialoško miselnostjo v slovensko pokoncilsko teologijo s somišljeniki tudi ekumenski duh. Kot večni iskalec resnice je mnoge svoje razprave namenil živetemu ekumenizmu, medtem ko je v opravljanju svoje škofovske in profesorske službe aktivno sodeloval v slovenskem ekumenskem gibanju ter v organizaciji in izvedbi medfakultetnih ekumenskih simpozijev, ki so jih na ozemlju bivše Jugoslavije organizirale teološke fakultete različnih krščanskih cerkva. Kot nesporna avtoriteta svojega časa si je prizadeval za dialog s predstavniki drugih cerkva, saj je verjel, da so različne veroizpovedi samo norme verovanja in kašipot k enemu Bogu. Vse pomenijo odločitve za Boga in za Kristusa, človeka pa postavljajo v božjo bližino in v stik z Bogom, ki se razodeva. V sodobno razumevanje sveta in Cerkve je vnašal težnjo po strpnosti in razumevanju vsega, kar imajo krščanske cerkve skupnega, in ne izpostavljanja tega, kar jih ločuje. V tem smislu je gledal tudi na odločilne dogodke narodne zgodovine, ki so povzročili vznik protestantske teologije in reformacije na Slovenskem.

THE DIALOGICAL SPIRIT OF GRMIČ IN POST-CONCILIAR ECUMENISM

Summary

Vekoslav Grmič, with his dialogical mindset, also brought an ecumenical spirit to Slovenian post-conciliar theology with his followers. As an eternal seeker of truth, he devoted many of his discussions to living ecumenism, while in the exercise of his episcopal and

professorial ministry he actively participated in the Slovenian ecumenical movement and in the organisation and execution of inter-faculty ecumenical symposia, which were organised in the territory of the former Yugoslavia by the theological faculties of the various Christian churches. As the undisputed authority of his time, he sought dialogue with representatives of other churches, believing that different denominations were only norms of belief and signposts to the one God. They all imply a decision for God and for Christ, and they place man in the presence of God and in contact with God who reveals himself. He brought into the modern understanding of the world and of the Church a tendency to tolerance and understanding of all that the Christian churches have in common, rather than emphasising what separates them. In this sense, he also viewed the decisive events of national history that gave rise to Protestant theology and the Reformation in Slovenia.

DER DIALOGISCHE GEIST VON GRMIČ IN DER NACHKONZILIAREN ÖKUMENE

Zusammenfassung

Mit seiner dialogischen Denkweise brachte Vekoslav Grmič mit seinen Anhängern auch einen ökumenischen Geist in die slowenische nachkonziliare Theologie ein. Als unermüdlicher Sucher nach der Wahrheit widmete er viele seiner Diskussionsbeiträge der gelebten Ökumene. In Ausübung seines bischöflichen und professoralen Amtes beteiligte er sich aktiv an der slowenischen ökumenischen Bewegung und an der Organisation und Durchführung von fakultätsübergreifenden ökumenischen Symposien, die auf dem Gebiet des ehemaligen Jugoslawiens von den theologischen Fakultäten der verschiedenen christlichen Kirchen abgehalten wurden. Als unbestrittene Autorität seiner Zeit suchte er den Dialog mit Vertretern anderer Kirchen, in der Überzeugung, dass unterschiedliche Konfessionen nur Glaubensnormen und Wegweiser zu dem einen Gott sind. Sie alle bedingen eine Entscheidung für Gott und für Christus, und sie bringen den Menschen in die Nähe Gottes und in Kontakt mit Gott, der sich offenbart. In das zeitgenössische Verständnis der Welt und der Kirche brachte er eine Tendenz zur Toleranz und zum Verständnis all dessen ein, was die christlichen Kirchen gemeinsam haben, anstatt hervorzuheben, was sie voneinander trennt. In diesem Sinne betrachtete er auch die entscheidenden Ereignisse der nationalen Geschichte, aus denen die protestantische Theologie und die Reformation in Slowenien hervorgingen.